

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

2. An formæ educantur de potentia materiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

operationes; & accidentia propria substantiarum non competunt ipsis ratione materiae primæ, quæ est eiusdem rationis in illis: ergo sequeretur, quod si præter eam non darentur in aliis animantibus & substantiis aliæ formæ substantiales; quemadmodum aliæ dantur in homine, quod aliæ substantiæ non essent completæ substantiæ in ratione substantiarum particularium talium, quod est intentum argumenti.

Alia probatio Arriaga alio modo probat conclusionem num. 11. ex mysterio Eucharistiæ, quia constat ex fide totā substantiā panis perire, & manere accidentia ipsius: ergo nullū accidens est pars substantialis ipsius, & consequenter præter materiam primam datur aliqua forma substantialis in pane. tum quia ipsa materia prima non est tota substantia panis, alias lapis esset panis; tum quia, quādoquidem materia prima Christi manet sub accidentibus panis, sequeretur, quod maneret panis, si panis nihil aliud est quam materia prima cum talibus accidentibus.

Hæc probatio est bona probatio Theologica, si antecedens esset tam certum quoad secundam partem, nimirum quod accidentia omnia panis remaneant. Sed forte de hoc dubitari posset, & dici quod non constet alia accidentia ibi manere, præter accidentia sensibilia, præter quæ posset dici dari alia insensibilia, quæ essent principia illorum sensibilibus, & quæ cum materia prima dicerentur panis: quod si ita esset, quamvis tota substantia panis periret, & ipse etiam panis, tamen non sequeretur posset consistere forma substantiali, quia materia prima posset esse tota substantia panis, licet non esset vocanda panis, nisi habita forma accidentali illa insensibili.

Alia doctrina eiusdem. 14. Idem author *disp. 4. Met. sect. 6.* ait conceptum substantiæ, ut comprehendit omnem substantiam, esse quod intrinsece constituit primam rē: & per primam rē intelligit quod primo, & per se intenditur à natura, vel primo, & per se existit, vel quia est prima radix categoriarum, & hinc infert formas aliquas esse substantiales, quæ dantur aliquæ formæ, quæ sunt primæ radices, ex quibus sequuntur aliæ formæ.

Si obiicias quod dispositiones ad formas substantiales sint primæ radices illarum, cum tamen sint accidentia; respondeo eas non esse primas radices, tum quia illas non continent, tum quia formæ illæ substantiales non intenduntur propter dispositiones, sed è contra.

Hæc explicatio non placet vllæ ratione, tum quia datur per distinctionem, tum quia forma corporeitatis, quæ est in viventibus cum anima, non esset substantialis, quandoquidem ordinetur ad animam, quod est absurdum; tum quia ubi sursum in graui non præsupponit vllam radicem in illo ad quod sequitur, neque ordinatur ad vllam aliam formam ex iis, quæ in graui reperiuntur, & tamen non est substantialis; & hinc manifeste impugnatur quod asserit idem author §. *Respondeo primo*, substantiam ut sic posse definiiri esse quod non habet aliam sui priorem radicem.

Omitto aliam impugnationem, quam ipsemet proponit num. 38. & non bene soluit.

Fundamentum oppositæ sententiæ esset, quod non sit principium, unde colligatur existentia formæ substantialis, nec differentia eius à forma accidentali; sed ex dictis constat hoc esse falsum.

QVÆSTIO II.

An forma educantur de potentia materia.

Varia sententia. 15. Aliqui existimauere formas substantiales, quæ de nouo producuntur in materia, præfuisse in eadē secundum se totas, sed latuisse tamen, & per actionem causarum naturalium prodire in lucem, ac apparere. Sic cum *Anaxagora* veteres quidā. Alii opinati sunt formas quidem præfuisse in materia ante generationē, sed secundum partem tantum sui, & secundū aliam de nouo produci. Alii dixerunt eas præfuisse secundum esse tantū essentia, & educi secundum esse existentia. Alii erant in sententia, quod nec secundum se formaliter præfuerint

formæ, aut partialiter, aut totaliter, aut secundum esse essentia, aut existentia, nec etiam virtualiter. Alij denique tenent quod virtualiter tantum præfint in materia. Sed authores huius sententiæ, quæ communior, & verior est; diuiduntur adhuc in varias sententias: nam aliqui illam vniuersaliter tenent de omnibus formis præter animam rationalem, etiam formis calorū, & elementorū. Ita Scotistæ communiter, quos sequuntur *Molina*, *Vasq. Ruinus*. Alij excludunt cum anima rationali formas cælestes tantum, ut *Suares disp. 15. Met. sec. 2. & 3.* alij cum his excludunt quoque formas elementorum asserentes educi solum ex potentia materiae solas materiales mixtorum. Sic *Fonseca 5. Metaph. cap. 2. Conimbricen. 1. Phys. cap. 9. quæst. 12.* Antequam resoluat hanc quæstio, prius statuendum quid sit educio.

De educatione.

16. Circa educationem formæ ex potentia materiae varij sunt modi dicendi, sed omisissimis minus principalibus & facili impugnationis, præcipui tantum proponendi videbantur.

Itaque *Conimbricenses, 1. Phys. q. 12. a. 5.* dicunt educationem esse productionem formæ cum dependentia à materia prius tempore existente, ita ut, nisi materia prius tempore existat quam vniatur ipsi forma, productio formæ non possit esse educio, quamuis dependeat à materia. Hanc sententiam etiam tenent *Complutenses* hic q. 2. *Ioannes à S. Thom. q. 4. a. 2.* qui vltius requirit, articulo primo, tanquam vnā conditionem necessariā ad educationem, quod forma, quæ educitur, sit connaturalis subiecto, ex quo educitur.

17. Hic modus explicandi educationem non placet, quia omnino impertinens est, quod materia præexistat tempore; sed sufficit quod forma producat dependentem ab ipsius influxu; quemadmodum enim sufficit prioritas naturæ in causa efficiente, ut efficienter producat effectum, etiam sufficit talis prioritas in materiali, ut materialiter producat suum effectum.

Confirmatur, quia per actionem educationis seu per educationem formæ hic intelligimus productionē eius, quæ sit distincta rationis à creatione, & aliud intelligere per educationem est excitare quæstionem inutilem de nomine: sed actio illa, per quam produceretur forma cum dependentia à causa materiali, esset distinctissima rationis à creatione (quæ est productio formæ sine tali dependentia) etiam si materia non præexisteret: ergo potest esse educio sine illa præexistentia.

Confirmatur secundo, quia causa secunda non potest producere formam vllam naturaliter nisi per educationem: neque enim potest creare aut cōcreare: sed potest producere formam in aliquo subiecto, quod non præexistit tempore, nempe in eodem ipso instanti, in quo producit istud subiectum: ergo educio non requirit, quod subiectum prius tempore existat quā forma educita.

Probat minor, quia Sol, si in eodem instanti cum ipso produceretur simul aër, illuminaret aëtem, & de facto Angelus in primo instanti, quo producit, producit in seipso intellectionem, & aqua in seipsa frigus, ac ceteras qualitates connaturales suas.

Deinde specialiter contra *Ioannem à Sancto Thoma* facit, quod ignis educat calorem ex potentia aquæ, quam calcfacit, qui tamen calor non est connaturalis propriæ loquendo aquæ, cum sit contra inclinationem eius: ergo connaturalis formæ ad subiectum non requiritur ad educationem.

18. Dices pro aduersariis. Educio fit per mutationem subiecti ad formam educitam: ergo requiritur ad eam, quod subiectum prius tempore existat quā forma, quia alias non posset mutari ad formam.

Respondeo distinguendo antecedens: per talem mutationem, qua transeat de priuatione formæ, quæ realiter inexistat subiecto pro aliqua duratione temporis, ad ipsam formam, nego: tum quia id gratissime dicitur, tum propter impugnationes præmissas: per talē mutationē,

M m 2 qua

qua subiectum, quod de se haberet formam, nisi actio agentis intromississet, recipit ipsam per talem actionem, concedo antecedens, & nego consequentiam, cuius probationem distinguo: non posset mutari mutatione prioris rationis, concedo; posterioris, nego.

Dices secundo cum Complutensibus. Actioeductiva formæ præsupponit materiæ productam: sed materia per se non potest produci, sed producitur productione totius, quandoquidem non habeat proprium esse: ergo debet produci ut existens sub alia formâ, & consequentereductio præsupponit materiæ tempore.

Respondeo primo negando minorem cum sua probatione, cuius ratio patet ex dictis disputatione præcedenti.

19. *Respondeo secundo* primam formam quæ producit in materia, esse dependentem à materia in genere causæ materialis, atque adeo eam præsupponere materiæ non minus quam sequentes aliæ formæ, quæ educuntur ex ipsa: unde quemadmodum talis dependentia & præsuppositio potest saluari absque eo, quod materia præsupponatur tempore secundum aduersarios, ita etiam præsuppositio materiæ ad educationem potest saluari absque eo, quod materia præsupponatur ipsi tempore: & quemadmodum ipsi saluant istam præsuppositionem cum dependentia materiæ à forma recurrendo ad diuersitatem dependentiæ, in genere scilicet causæ materialis, & formalis, ita in proposito posset etiam defendi quod materia, licet dependeat à productione compositi & educatione, sit tamen prior in genere causæ materialis, quameductio aut compositum. Vnde in forma.

Respondeo distinguendo maiorem; tempore, nego: natura, concedo, & consequenter concessa minori, quæ tamen est omnino falsa, nego consequentiam.

Deinde, quamuis ob replicam *Complutensium* concederemus, educationem formæ substantialis præsupponere materiæ existere prius tempore; tamen educationes formarum accidentalium, quæ natæ sunt inherere toti composito, quod per se produci potest independentem ab illis, non præsupponerent tempore subiectum; quæ instantia conuincit, educationem ut sic, non præsupponere tempore subiectum, quantum ad hanc replicam.

20. *Suares dispnt. 15. Met. sect. 2. ait* educationem non esse aliud quam actionem eandem, quæ simul producit formam ex materia, & compositum: quando ergo eadem actione forma fit, quæ fit ipsum compositum, tum forma educitur; quando vero forma fit una actione & compositum alia, tum non educitur forma, sed creatur. Ad quod tamen addit, si materia fiat eadem actione, quæ fit forma, tum non educi formam, nec generari, sed creari totum; unde vnica illa actio, per quam fit forma & compositum, quæ siteductio, non debet terminari ad materiæ: ex qua doctrina infert calor formæ non fuisseeductas, quia putat eadem actione materias & formas eorum, ac ipsum consequenter compositum fuisse productum; at quia diuersis actionibus formæ elementorum ac ipsorum materiæ fuerunt producta, & quia per actionem, quæ producebantur ipsorum formæ in materia alia actione producta, producebantur ipsa elementa secundum ipsum; hinc formas elementorum in prima productione putat fuisseeductas, & generata, non creata elementa.

21. In hac doctrina multa displicent. *Primo* enim quod compositum fiat eadem actione, quæ forma educitur, quamuis fortasse verum sit, omnino impertinens videtur ad educationem: nam si per impossibile aut possibile compositum non fieret eadem actione, sed diuersa, adhuc forma si produceretur dependentem à materia, omnino educeretur, nec enim crearetur.

Deinde, si per possibile aut impossibile forma non dependeret à materia, quamuis eadem actione & ipsa, & compositum producerentur, profecto non educeretur.

Confirmatur, quia in sententia plurimorum Scotistarum non producit compositum eadem actione, quæ educitur forma; quod adeo verum est, ut *Mayronius* putet illas actiones posse separari, & formam conseruari posse vni-

tam & dependentem à materia sine eo, quod resulter totum; & tamen adhuc hi Scotistæ non negarent formas educi; & quamuis eorum sententia forte non sit vera, de quo alias, tamen signum maximum est posse haberi conceptum educationis absque eo quod habeatur conceptus de productione formæ & totius vnica actione.

22. *Rursus* quod materia & forma producantur vnica actione, vel non producantur, modo adfit dependentia formæ à materia, non impedit educationem.

Confirmatur, quia vel formæ calorum dependent à materia, vel non dependent; non potest dici quod non dependent, quandoquidem non possint connaturaliter conseruari absque illa materia, nec habeant vllam propriam operationem independentem à materia, nec sint ordinis supernaturalis. Si autem dependent: ergo educuntur, gratis enim aliud requireretur ad educationem, præsertim si non requiratur, quod materia sit prius tempore existens quam forma educatur, quod non requirit *Suares*; & præterea materia præsupponitur ipsis, & consequenter non videtur posse produci eadem actione, quæ producit formam; aut si potest produci eadem actione, & tamen esse prius natura existens, ergo productio eadem actione nequit impedire educationem.

Verum hæc impugnatio non sufficit, quia ad educationem requiritur sine dubio dependentia reieductæ ad rem, ex qua educitur, tanquam ad prius & communicans esse. Si autem materia, & forma vnica actione producerentur, licet forma dependeret à materia, & materia etiam à forma, quatenus neutra per illam actionem posset esse sine altera, tamen neutra communicaret esse alteri, quia neutra prius altera existeret, & consequenter neutra ex altera educeretur, & dependentia earum à se inuicem tanquam à concomitanti necessario ex vi actionis, & non tanquam à priori.

23. Melius ergo impugnatur illa sententia, quantum ad hoc, quia si actio ponatur ex parte termini producti, ut ponunt communiter Thomistæ, ac ipse *Suares*, materia & forma non possunt produci vnica actione, quia vnica forma non ponitur simul absque miraculo in pluribus subiectis realiter distinctis.

Deinde, qua ratione posset materia & forma cæli vnica actione produci, idem posset dici de materia & formis elementorum in prima productione, & æque deberet dici de vtrisque: ergo male asseritur de formis elementorum, quod in prima productione educantur, & id negatur de formis calorum. Nec refert quod materia elementorum transeat postea ad alias formas, nam hoc posset fieri, quamuis eadem actione produceretur cum forma, quam primo habuit. Verum quidem est quod perdita illa forma, deberet alia actione produci seu conseruari distincta ab ea, quæ simul producebatur: sed hoc non esset inconueniens, imo in sententia Thomistarum esset necessarium, nam de facto ad mutationem formarum sicut mutantur composita, mutantur actiones productiue seu conseruatiue materiæ, quia secundum ipsos producit actione, quæ producit compositum.

Denique gratis fingit *Suares* materiæ & formam cæli fuisse de facto productas vnica actione.

24. *Masfrinus q. 7. a. 2. ait* formam educi auteductam esse de potentia materiæ formaliter nihil aliud esse, quæ fieri formæ necessario in materia, & esse suum esse necessario in materia, ita ut si sit, inquit, aliqua forma, quæ sit & fiat in materia, tamen absolute fieri possit, quantum est ex se, sine materia, & esse sine materia, ista nō dicitur educi de potentia materiæ. Hanc doctrinam adscribit Scoto pluribus locis & præsertim in 4. dist. 1. quæst. 1. ubi ait: *Formam autem materiale dico esse, quæ ex natura sua necessario inclinatur naturaliter ut sit actus materiæ, sine sit substantialis, sine accidentalis.* Addit eam etiam esse *Auerse & Amici.*

Sed re vera non est nec horum authorum, nec Scoti, nec etiam in se sufficiens. Quod probō manifeste, tū quia anima rationalis habet suū fieri naturaliter in materia, ita quod esset miraculum quod fieret nisi in materia, sicut esset miraculum quod forma materialis fieret extra mate-

materiam, & tamen non educitur ex materia; tum quia forma materialis efficitur ex materia, & tamen non ita necessario habet suum fieri in materia, quin quantum est ex natura sua, posset fieri & conservari absque materia; tum quia quamvis connaturaliter forma materialis petat fieri & conservari in materia, tamen si actu non dependet à materia quantum ad fieri, non educeretur; & similiter quamvis anima rationalis possit connaturaliter conservari & fieri absque dependentia à materia, tamen, si dependeret à materia, educeretur: ergo male explicatureductio dicendo, quod illa forma educatur, quæ petit connaturaliter non esse, nec conservari absque materia. Fateor illas formas, quæ hoc petunt educi, sed tameneductio earum non consistit in petendo hoc, nam possent petere hoc connaturaliter sine eo, quod educerentur, ut si, producerentur absque actuali dependentia à materia quemadmodum anima; & possent etiam educi, quamvis non peterent educi connaturaliter saltem de potentia absoluta, neque enim repugnat, quod anima rationalis educatur miraculose ex potentia corporis.

Confirmatur, quia habitus supernaturales creantur secundum Scotistas, & tamen connaturaliter petunt produci, & conservari in subiecto: ergo productio, & conservatio in connaturali subiecto non arguit necessario educationem, nec est necessarioeductio. Ille autem locus Scoti non est prorsus ad rem, nam aliud est, quod forma materialis sit, quæ inclinatur naturaliter ut sit actus materia, (intellige cum dependentia, alias anima rationalis esset forma materialis) aliud est, quodeductio ipsius consistat in hoc, quod id petat, aut quod eo ipso educatur quo necessario connaturaliter loquendo producit, & conservatur in subiecto aut materia.

25 *Fuentes*, hic quæst. 4. explicat educationem consistere in dependentia formæ in esse fieri & conservari à materia, & hunc modum dicendi tenent plures Scotistas, & alij authores secundum ipsum, quos citat.

Sed quamvis omnes formæ, quæ educuntur, dependent in fieri, & conservari à materia connaturaliter loquendo, tamen non puto totum hoc requiri ad educationis essentiam, quod probo evidenter, quia si albedo dependeret tantum materialiter à subiecto in fieri, & conservaretur postea à Deo siue in materia siue extra materiam absque tali dependentia, profecto educeretur à potentia subiecti, & tamen non dependeret in conservari: ergo dependentia in conservari, licet connaturaliter comiteretur educationi, non est tamen de intrinseca ratione eius.

Confirmatur, quia quantitas Eucharistica educitur à potentia panis in prima productione, neque enim creabatur, & tamen non dependet in conservari à pane: ergo dependentia in conservari non necessario requiritur ad educationem.

Deinde si esset aliqua forma, quæ non posset connaturaliter conservari ultra instans in quo producit, illa posset educi, & tamen non conservaretur dependentem à subiecto: ergo illa conservatio non requiritur.

Denique modo dependeret in fieri à materia tanquam influente, quamvis naturaliter posset conservari absque materia, adhuc educeretur: ergo ad educationem non necessario requiritur dependentia in conservari.

26 *Alij* explicant aliter, educationem esse productionem formæ cum dependentia à causa materiali receptiva, & hanc dependentiam explicant sic, quod quemadmodum influit causa efficiens in formam, & propterea hæc ab illa dependet, tanquam à dante sibi esse, ita etià causa materialis influit in ipsam dando ipsi esse recipiendo ipsam, & propterea dependet forma à materia: nec sufficit, ut hoc modo dependeat, quod non produceretur, nisi esset materia in qua produceretur, quia sic anima rationalis dependeret à corpore in fieri, quia non produceretur à Deo, nisi adesset corpus dispositum, in quo reciperetur, sed requiritur influxus aliquis positivus materia, quo comunicet ipsi suum esse, siue iste influxus consistat formaliter in ipsamet receptione formæ, siue in aliquo alio respectu, de quo lib. 2. Nec refert ad educationem, quod forma dependeat secundum potentiam naturalem, aut obedientialem, aut

neutram, aut violentam, aut quod producatur à solo Deo, aut à causa secunda, sed sufficit quod dependeat: nam eo ipso quo sic dependet, non creatur; & per actionemeductivam intelligimus hic actionem non creativam.

27 Hic modus dicendi probatur, tum quia alias melior assignari non potest, tum quia non potest melius distinguui actioeductiva à creativa, quæ quod sit productio formæ cum huiusmodi dependentia, tum quia nihil habet difficultatis sicut ceteri modi; tum etiam quia est communissimus iam, & fortassis eum intendit *Mastrius*, ut patet ex probatione sua, quamvis ipsamet eius explicatio in terminis non sufficiat: est autem *Scoti* sine dubio, quia expresse asserit in 4. d. 1. q. 1. quod forma, quæ creatur, producatur prius natura, quam uniat, & consequenter quod non dependeat ab unione ad subiectum: ergo intendit formam, quæ non creatur, non posse produci prius quam uniat, & consequenter eam dependere in fieri ab unione, atque adeo à termino istius unionis, qui est subiectum. Quam doctrinam habet etià in 2. d. 1. q. 1. & aliis locis.

Adverto autem hic obiter, aliquos Scotistas male concedere, quod formaeducta dependeat quidem in fieri à receptione, sed non ab unione, quia hæc ad receptionem sequitur, & præsupponit formameductam; hoc enim non potest habere aliquid probabilitatis; neque enim potest intelligi forma recipi in materia, quin uniat, imò receptio unius est ipsamet unio formalissima, neque una alteram præsupponit, neque vlla ex ipsis præsupponit formameductam.

28 *Dices* educationem hoc modo explicatam non posse dari, quia materia non potest habere virtutem influendi hoc modo in tot formas tam diversas, quot potest recipere, & quot possunt ex ipsius potentia educi, quia id videtur excedere imperfectionem materie: ergoeductio non debet explicari hoc modo.

Confirmatur, quia nullus efficiens sublimare habet virtutem influendi tam perfectam, ut possit etià partialiter concurrere ad productionem tot formarum: ergo multo minus id dici debet de materia. Propter hanc rationem & propter objectionem inferius ponendam num. 39. *Lessius* de summo bono num. 49. negat causalitatem materialem in materia respectu formarum, & *Arriaga* disput. 8. sect. 1. putat esse non ullam efficacem rationem, quæ id probet.

Respondetur tamen negando antecedens cum sua probatione, & ad confirmationem respondeo negando consequentiam, quia non habemus principia, ob quæ tribuamus illam virtutem efficienti, sicut habemus ad eam tribuendam materie. Quod autem hæc virtus debeat tribui materie, probatur manifeste, quia alias sequeretur aut quod causæ secundæ nihil omnino producerent effectivæ, aut quod crearent, quorum utrumque est absurdum.

Probatur sequela, quia nisi dependeret actio ipsarum ab influxu materie, omnino actio ipsarum esset creatio; ergo si haberent ullam actionem, haberent creativam. Probatur antecedens, quia productio cum dependentia à subiecto, quæ tamen non arguit influxum subiecti, non impedit creationem, ut patet in productione animæ rationalis, quæ habet dependentiam à subiecto quantum ad hoc quod naturaliter nequeat produci absque subiecto, & tamen est creatio.

29 *Probatur idem secundo*, & confirmatur hæc probatio, quia si causa secunda, v. g. ignis posset producere formam absque dependentia à subiecto tanquam ab influente in eandem formam, non posset assignari ratio, cur non posset producere formam absque subiecto, & præsertim si poneretur in vacuo, ubi non esset vllum subiectum, in quo eam produceret: sed est absurdum quod id posset facere, tum quia est contra experientiam, tum quia sequeretur quod crearet producendo aliquid absque vlla prorsus dependentia à subiecto, siue tanquam à priori, siue tanquam à cōcomitanti, siue tanquam à posteriori: ergo non potest producere absque tali dependentia.

Dices maiorem esse fallam, quia præsuppositio subiecti posset exigi naturaliter ad productionem formæ tanquam conditio sine qua non absque vllō concursu ipsius positivum.

Datur causa
salutis mat-
erialis in
materia
respectu
formarum.

Confirmatur, quia de facto prærequiritur ad animæ rationalis productionem subiectum solummodo per modum conditionis sine qua non, absque influxu: ergo eodem modo posset præexigi subiectum ad productionem, & conseruationem aliarum formarum absque indigentia concursus positiui ipsius.

30 *Contra primo*, quia sic posset dici quod creaturæ non agant aliquid, sed quod prærequiritur tamen conaturaliter existentia, & applicatio earum ad passum, tanquam conditio sine qua non, est enim eadem ratio: sed hoc est absurdum: ergo & responsio illa vnde sequitur.

Contra secundo, quia non potest assignari aliquid per modum conditionis sine qua non, nisi habeat aliquem effectum positiuum conducentem ad formæ productionem, aut nisi tollat impedimentum positiuum illius productionis, vt disponendo subiectum ad remouenda impedimenta, aut applicando agens passio, aut aliquid simile faciendo, Quod posset intelligi particulariter deferuere ad productionem ita, vt non posset intelligi quomodo productio posset esse absque illa: sed existentia subiecti non potest habere huiusmodi rationem: ergo non potest dici esse conditio sine qua non.

Ad confirmationem respondeo primo, si valeret illa patitas, secuturum quod quemadmodum anima creatur, ita etiam aliæ formæ, quæ eodem tantum modo dependerent à subiecto, crearentur, vt ante dixi.

Respondeo secundo, negando consequentiam, & ratio disparitatis est, quod anima producatur libere à Deo solo, & consequenter posset Deus ordinarie producere ipsam aut in subiecto aut extra subiectum ad libitum suum, quamuis non dependeret ab influxu subiecti; at aliæ formæ producuntur à causis naturalibus, & propterea deberent ab ipsis produci tam bene extra subiectum quam in subiecto, nisi dependerent à subiecti influxu. Nec refert quod formæ conaturaliter loquendo petent esse in subiecto, quia adhuc deberent produci naturaliter à causa productiua adæquata, sicut calor, licet non petat conaturaliter esse in aqua, tamen debet necessarii in ipsa produci, quando applicatur causa adæquata productiua ipsius.

Resolutio questionis.

His præsuppositis de educationis natura, hunc determinanda est questio ipsa.

CONCLUSIO I.

31 *Neque forma qua educuntur, neque vlla alia aut secundum se tota, aut secundum partem sui, aut secundum statum perfectum aut imperfectum, aut secundum esse essentia, aut existentia, sunt formaliter in materia ante actionem causæ, per quam educuntur ex materia, aut inducuntur in ipsam.* Hæc est communissima Peripateticorum contra tres primos modos dicendi in principio huius questionis relatos.

Probatur primo vniuersaliter, quoad omnem partem, quia nullum est indicium aut ratio, vnde colligatur, quod præexistant formaliter vllaratione ante illam actionem in materia: ergo id non debet asseri.

Probatur secundo, quia sequeretur, quod essent infinitæ formæ disparatæ, ac diuersæ naturæ in eodē subiecto simul, aut secundum se totas, vt dicit primus, aut secundum partem sui, vt dicit secundus; aut secundum esse essentia, vt dicit tertius modus; imo & quod essent infinitæ formæ eiusdē speciei, quia sunt infinitæ tales educibiles ex materia, nec est maior ratio, cur vna educibilis aut inducibilis, quam omnes, inexistenter in illa, vt est euident: sed hoc est absurdum: ergo & id vnde sequitur.

Confirmatur contra primum modum, quia non potest imaginari quomodo agens posset eas, quæ latitarent ante, in lucem producere, nisi producendo aliquid de nouo quod ante non fuit. Sed qua ratione posset aliquid de nouo producere, posset ipsas formas de nouo producere: ergo id dicendum. Deinde sequeretur, quod nulla substantia de nouo produceretur contra experientiam.

32 *Confirmatur contra secundum modum*, quia sicut agens potest de nouo producere partē, ita de nouo posset producere totam, & præterea nō est maior ratio, cur vna

pars formæ, quam alia præexisteret in materia. Adde, multas formas, imo omnes substantiales esse indiuisibiles intensiue: ergo falsum supponitur, quod habeant partes, quarum vna præexisteret, & altera produceretur de nouo, nam hoc debet intelligi de partibus intensiōis non de partibus extensiōis, quia quælibet pars extensiōis habet sibi subiectum proportionarum, & vel secundum se totam præexistit in eo, vel secundum nullā partem præexistit, nisi habeat partes intensiōis.

Deinde præexistencia vnus nihil iuuat ad productionem alterius partis, nec facit quo minus illa pars producatur ex nihilo tā bene, quā si tota forma produceretur: neq; est minus absurdum, quod vna pars, quæ ante non fuit formaliter in alia parte, producatur de nouo ex illa parte, quā quod produceretur de nouo ex subiecto, quamuis in eo nō fuisset actu & formaliter vllomodo: ergo inutiliter excogitata est illa præexistencia partis in ordine ad saluandum, quomodo altera pars produci posset.

33. *Confirmatur denique conclusio quoad tertiam partem*, quia absurdissimum est & implicatoriū, quod res quoad essentiam sit realiter in alio formaliter & actu, quin habeat existentiam, nam ab existentia habet actu existere: ergo si formæ sint in materia quoad essentiam, erunt in ea quoad existentiam aliquam.

Deinde quemadmodū existentia potest de nouo produci, potest etiam produci essentia; imo debet, quia eo ipso, quo producitur de nouo existentia, debet produci de nouo essentia. Adde essentiam formæ eatenus tantum esse in materia, quatenus possibiliter continetur in ipsa; sed existentia continetur etiam sic in illa: ergo si formæ sint in materia quoad essentiam, erunt etiam in ea quoad existentiam. Sed longior sum in impugnatione sententiarum futilium, pro quibus tamen

34. *Obijcies*: si formæ non præfuisent formaliter aliquo modo in materia, producerentur ex nihilo: sed sic, vel nullo modo posset produci, quia repugnat ex nihilo aliquid fieri, vel saltē nō posset fieri, nisi per creationē, & ab agente creatiuo, quale non est agens creatū, præfertim educitiuum, vt educitiuum est: ergo vel omnes formæ, quæ producuntur in materia, præfuerūt in ea aliquo modo, vel saltem sic præfuerunt formæ, quæ educuntur.

Respondeo distinguendo maiorem: ex nihilo sui ipsius, tanquam ex termino à quo; concedo maiorem, & nego minorem, quia sic produci possunt, & ab agente creatiuo, & ab educitiuo: ex nihilo subiecti, aut ex nihilo vllō, tanquā ex parte componente, aut subiecto, aut causa influente, nego maiorem, nec sic producitur de facto vllæ formæ, quia omnes producuntur in subiecto, siue educantur siue non: quamuis possent sic produci absq; subiecto ab agente primo, sicut potest Angelos & ipsam materiam primam producere, & sicut conseruat animam rationalem, & quantitatem eucharisticā. Nec est tam euident lumine naturæ, quod nulla creatura posset etiam producere aliquid ex nihilo tam sui, quā subiecti, quin ad id probandū longopus sit discursus; neque quantum ad apprehensionē, aut imaginationem facilius est concipere, quod aliquid produceretur de nouo in subiecto, quod non fuit ante existens in rerum natura, quam quod produceretur absq; vllō subiecto, si esset aliquid, quod ex natura sua haberet independentiam à subiecto, vt sunt Angeli & cæli, si sint simplices physice; vnde si Angelus haberet virtutē productionis sui similis, quemadmodū calor habet, produceret sine dubio Angelum alium de nouo ex nihilo tam sui, quam subiecti: vnde ad probandum, quod id nequeat facere, oportet ostendere, quod nō habeat talem virtutē, nec meo iudicio sufficeret ad hoc probandum, quod creatura ex nihilo subiecti nequeat aliquid producere, sed recurrendum ad alia principia, de quibus suo loco. Quod totum fusius dixi propter vim, quam aliqui ponunt in illo axiomate: ex nihilo nihil fit.

35. *Obijcies secundo*: S. Augustinus 3. de Trinit. sap. 3. ait, omnium, quæ nascuntur, occulta quædam semina in mundi elementis latere, & Aristoteles 7. Met. 29. asserit in materia esse aliquam partē rei faciendæ: ergo formæ præexistunt quoad aliquam partem in materia.

Confirmatur

Formæ
non præ-
existunt
in mat-
eria actu-
atē.

Quomo-
do ex
nihilō
nihil fit.

Confirmatur, quia ex quolibet non fit quodlibet, sed ex determinato subiecto determinata res, & consequenter determinata forma: sed huius non est alia ratio, nisi quod in determinato subiecto sit pars determinata formæ.

Respondeo S. Augustinum per semina illa occulta non intelligere partes formarum, quia reuera nō dicitur pars rei semen eius; sed virtutes productivas & dispositiones quæ conducunt ad productiones rerum, & vult tantum, quod nihil de nouo producat, ad quod producendum elementa mundi non habeant virtutem concurrendi, siue immediate, siue mediate, aut dispositione: unde nego consequentiam. *Aristoteles* etiam, quamvis intelligeret de ipsa materia prima (de qua tamen non loquitur, sed de materia secunda includente dispositionem ad rem faciendam, unde locus iste non facit ad rem nullo modo) solum velle, quod in materia, id est, in composito destruendo, circa quam versatur actio generatiua, sit pars aliqua rei faciendæ, id est, totius compositi generandi (neque enim vocat *Aristoteles* inquam formam rem faciendam, sed compositum) quod verissimum est, quia in eo reperitur materia prima, quæ ipsa reperitur tanquam pars materialis physica in composito generando: unde iterum nego consequentiam ex dicto *Aristotelis*.

Ad confirmationem respondeo negando minorem: sed ratio est, quod in re destruenda, ex qua aliqua res determinata potius quam alia producit, sunt dispositiones aliquæ particulares, propter quas potest corrumpi ab agentibus determinatis ad talem determinatam formam; aut quod sit applicatum agentibus illis, & quod non possit applicari aliis agentibus potentibus ex eo alias formas educere.

CONCLUSIO II.

Formæ educuntur præter virtutem naturaliter tantum.

35. *Formæ, quæ educuntur ex materia, præferuntur in ipsa virtualiter tantum.* Hæc est communissima contra eosdem authores, ac modos dicendi, quantum ad partem exclusiuam, quæ conclusione præcedenti probata est, quia eatenus alio modo, quam virtualiter continentur in ipsa, quatenus formaliter, aut secundum se totas, aut secundum partem sui, aut secundum esse essentia præexistenter in ipsa: ergo cum sic non præexistant, sequitur quod non præexistant alio modo, quam virtualiter. Quod autem præexistant virtualiter, patet, quia eo ipso quo educuntur, dependent à materia tanquam à causa materiali influente, ut patet ex dictis, & consequenter materia debet habere virtutem sic concurrendi ad ipsarum productionem; sed hoc est illas continere virtualiter: ergo sic eas continet.

Confirmatur, quia efficiens secundum omnes continet effectum virtualiter, quia potest concurrere ad eius productionem per influxum effectuum: ergo cum materia possit concurrere per influxum materialem, debet dici continere eas virtualiter.

Confirmatur, quia ideo aliquæ formæ dependent à materia, & educuntur ex ipsa, quia continentur in eius virtute materiali: ergo quæ educuntur sic continentur in ipsa.

Dices: si illa esset ratio, quandoquidem contineantur in virtute efficientis, deberent educi de potentia ipsius: sed hoc est falsum: ergo.

Respondeo, negando sequelam maioris, quia non educuntur ex eo quod contineantur in virtute ipsius quomodocumque, sed ex eo quod contineantur in virtute materiali eius, quod non conuenit efficienti; unde quando dicuntur educi de potentia materiæ, hoc debet intelligi de potentia passiva, non de actiua ex communi sensu.

CONCLUSIO III.

Omnes formæ præter rationalem educuntur.

37. *Omnes formæ substantiales præter animam rationalem educuntur de potentia materiæ, etiam formæ calorum ac elementorum in prima creatione.* Hæc quantum ad formas, quæ producuntur per causas secundas, & etiam quantum ad omnes omnino, præter formas calorum ac elementorum in prima creatione, est communissima con-

tra *Platonem*, & *Auicennam*. Quantum autem ad formas calorum ac elementorum in prima creatione est contra *Thomistas* communiter hic, quos sequitur *Suarez* disp. 15, *Metaph. sect. 2.* quoad formas calorum non quoad elementares. Eam autem vniuersaliter supponit *Doctor in distinct. 17.* quem præter suos sequuntur *Molina, Vasquez, Ruus, Murcia, Auerfa*, & alij plures. Excipitur autem ab omnibus anima rationalis, quia, ut supponitur ex dicendis de ipsamet suo loco, creatur, & non dependet nec in esse, nec in conservari à suo subiecto.

Probatur quoad formas omnes, quæ producuntur a causis secundis, quia experientia constat causam omnem secundam in productione cuiusvis formæ ita dependere à materia seu subiecto, ut non possit nec producere, nec conservare aliquam absque subiecto: ergo siquid est quod illæ formæ dependant à subiecto in esse, & conservari, & consequenter quod educantur ex ipsis potentia, quandoquidem ex dictis de educatione, nihil aliud sit educio quam talis dependentia.

Propter hanc rationem asseritur *Platonem* tribuisse productionem formarum omnium substantiis separatis seu vniuersalibus, non vero singularibus. *Auicenna* vero, qui negabat tales substantias, ascribebat formarum productionem intelligentiæ seu Angelo cuidam rerum materialium gubernatori.

Et cum obieciatur ipsis experientia, qua compertum est res singulares aliquid facere in ordine ad formarum productionem, respondebant eas nihil facere aliud quam disponere materiam ad formarum productionem.

Sed contra Platonem est, quod falsum sit dari tales substantias separatas vniuersales, non vero singulares. *Cōtra vtrumque* est primo, quod aequè bene possent ascribere productionem dispositionum illis causis, ac formarum, & quod aequè bene possent attribuire rebus singularibus productionem formarum, ac dispositionum, cum non sit magis inconueniens vnum quam alterum, & experientia tam doceat ignem producere formam ignis, quam dispositionem ad illam.

Deinde gratissime ac sine vilo fundamento recurritur ad illas causas, & negatur virtus actiua respectu formarum aliquarum causis materialibus singularibus. *Præterea* quamvis demus ad eas recurrendum, non tollitur adhuc vis argumenti, quia nec substantiæ illæ separatae, nec intelligentiæ producunt vllas formas materiales, de quibus loquimur, nisi in subiecto, nec absque subiecto eas conservare possunt: ergo in earum productione dependent à materia, & consequenter formæ educuntur ex illa tam bene, quam dependerent, si producerentur à rebus materialibus ac singularibus.

38. *Probatur conclusio*, quoad reliquas formas eadem ratione, quia non producuntur, nec conservantur, nisi in subiecto: ergo sicut vllæ formæ educuntur, ita & illæ.

Confirmatur, quia sunt eiusdem ordinis cum materia, & non habent vllas operationes independentes à materia; sicut habet anima rationalis, quæ propterea secundum *Doctores naturaliter* potest existere absque materia; nec est inconueniens quod educantur: ergo potius dicendum est, quod educantur. *Probatur antecedens* quoad ultimam partem de inconuenientia, in qua est sola difficultas, quia si esset aliqua, maxime, quia vel producerentur formæ cælestes eadem actione, qua eorum materia produceretur, vel quia non producerentur nec illæ, nec elementares in prima creatione ex materia tempore præexistente: sed ex dictis de educatione patet neutrum horum impedire educationem, nec arguere consequenter quod esset inconueniens, quod formæ cælestes ac sublunares, & consequenter omnes aliæ substantiales, præter animam rationalem, educerentur: ergo, &c. Addo tamen, cum *Thomistis* negantibus formas cælestes ac elementares educi, quia simul tempore cum materia creantur, non esse nobis in re aliam, quam de nomine quæstionem, cuius tamen ipsius illi peiorem partem habent, ut patet ex dictis supra.

39. *Dices*: eatenus colligimus formas substantiales, & præsertim cælestes educi, quia non possunt cōnaturaliter

produci, nec conservari, nisi in subiecto: sed hoc non sufficit: ergo non habemus principium sufficiens ad colligendam earum educationem. Probatur minor, quia anima rationalis non potest produci connaturaliter, nisi in subiecto, & tamen in fieri suo non producitur dependenter à subiecto, & tamen in fieri suo non producitur dependenter à subiecto dependentia sufficienti ad educationem: ergo quod non possint formæ produci connaturaliter, nisi in subiecto, non arguit educationem. Nec tollit difficultatem hanc disparitas, quæ communiter assignatur, quod nimirum anima, licet non possit produci connaturaliter, nisi in subiecto; possit tamen conservari connaturaliter absque subiecto; formæ vero aliæ nec possint produci, nec conservari nisi in subiecto. Hoc, in quæ, non tollit difficultatem, quia si anima non possit conservari connaturaliter nisi in subiecto, nec tamen dependeret à subiecto, nisi si eut dependeret de facto quamdiu est in illo, sane non educeretur; & si aliæ formæ haberent talem solam dependentiam in esse, & conservari à subiecto, ut non possent connaturaliter produci, aut conservari absque subiecto, profecto non dependeret ab illo dependentia sufficienti ad educationem: ergo quod non possint nec fieri nec conservari, nisi in subiecto, non sufficit ad probandum, quod educatur.

Confirmatur hoc: quia sicut datur de facto aliqua forma, quæ potest connaturaliter conservari absque subiecto, & non potest produci nisi in subiecto, quamvis non dependeat in fieri à subiecto: ita nihil impedit quo minus detur aliqua forma, quæ non possit produci, nec conservari, nisi in subiecto, quamvis non dependeret ab ipso nec in fieri, nec conservari: ergo quod forma non possit produci, aut conservari absque subiecto, non arguit necessario educationem eius.

40. *Respondetur ad hanc difficultatem,* quæ est potissima, quæ potest videri contra educationem formarum, non ex eo præcise, quod non producantur, nec conserventur absque subiecto, nos colligere educationem, quod & efficaciter convincit hæc replica meo iudicio: sed videri, quia formæ educæ habent maximam proportionem cum materia, cum sint eiusdem ordinis cum ipsa, nec habeant ullam operationem independentem ab ipsa, ut habet anima rationalis, nec denique aliquid impedit quo minus dependeat à materia dependentia educæ.

Confirmatur hoc: quia illæ formæ, quæ producuntur à causis secundis, dependent sic à materia, alias causæ secundæ creantur: ergo quandoquidem non sit inconueniens, quod formæ, quæ producuntur à solo Deo, etiam educantur ex materia, modo sint eiusdem ordinis cum materia, ac habeant ex se requisita omnia ad educationem, id convenientius dicitur.

Confirmatur secundo, quia non ex eo præcise anima rationalis dicitur creari, quod producat à solo Deo, aut quod existat connaturaliter absque materia, quia posset dependere à materia atque educi in fieri, quamvis produceretur à solo Deo, & in conservari non dependeret semper ab ipsa, sicut res dependens ab una causa effectiva in fieri potest conservari connaturaliter absque tali causa, sed id colligitur ex immaterialitate eius, atque improprietate ad dependendum à materia, & ex autoritate: ergo cum cæteræ formæ substantiales non sint immateriales, aut improprietate ad dependendum à materia, nec sit autoritas vlla dicens, quod creentur, aut quod non educantur, debet dici quod educantur, & quod non creentur, etiam loquendo de illis, quæ à solo Deo producantur.

41. *Obicitur primo:* formæ cælorum sunt creatæ: ergo non educæ. Probatur antecedens, quia alias cælum non crearetur, contra Scripturam dicentem: *In principio creavit Deus cælum & terram.*

Respondetur negando antecedens, & distinguendo eius probationem: non crearetur cælum creatione proprie dicta, quæ est productio rei, aut omnino independentis à materia, aut rei: cuius forma producitur independentem à materia, concedo sequelam probationis; nec dicit Scriptura, quod tali creatione creata fiat cælum & terra: non crearentur creatione in largiori significatione, prout si-

gnificat productionem rei, quæ à solo Deo producitur & secundum formam; secundum dispositiones ad formam in unico instanti, nego sequelam probationis; & in hoc sensu Scriptura dicit ea creata fuisse, sicut in eodem ipso sensu dicit inferius, Masculum, & feminam creavit eos, scilicet Adamum, & Evam, quos tamen secundum communioem sententiæ produxit ex materia tempore præexistente: in eodem sensu dicitur inferius Deum etiam creavisse cæte grandia, quæ produxit ex materia aquæ.

42. *Dices:* omnis productio compositi substantialis est aut creatio proprie dicta, aut generatio: sed productio cælorum & elementorum non est generatio, quandoquidem privatio non præcesserit tempore in ipsorum materia: ergo est creatio proprie dicta, & consequenter formæ ipsorum non educuntur.

Respondetur distinguendo maiorem: si ad generationem requiratur quod privatio formam præcesserit tempore, ut supponitur in minori, nego maiorem, nec unquam probabitur ab aduersariis, si non requiratur hoc, concedo maiorem, & nego minorem, & ad probationem dico illam privationis præcessionem non requiri ad generationem: an autem requiratur illa præcessio, nec ne, est questio de nomine parvi momenti, de qua tamen suo loco in tractatu de Generatione.

Ex his patet formas omnes accidentales, saltem naturalis ordinis, educi à potentia subiecti, in quo inhareret, quia eadem aut maior est ratio de illis ac de substantialibus. Dixi autem, naturalis ordinis, quia secundum Thomistas, & Scotistas etiam communiter habitus supernaturales fidei, spei, & charitatis per se infusi non educuntur, sed creantur, quamvis actus supernaturales harum virtutum educuntur, quia ad hos concurrunt effectivæ causæ secundæ, quæ communiter supponuntur non attingere terminum creationis: de quo videri poterunt, quæ dixi in commentario ad primum sententiarum dist. 17. quæst. 6. num. 9.

QVÆSTIO III.

An possint due formæ substantiales non subordinatæ esse simul in eadem materia.

43. *Intelligo per formas subordinatas illas,* quarum altera alteram indiget, ita ut sine ea nequeat habere aliquas operationes, quas cum ea habere posset, & quarum una aliam præsupponit tanquam constitutum physicum sui immediati subiecti: & suppono ex alias fuisse probandis in tractatu de anima, in omnibus viventibus corporeis dari plures huiusmodi formas, nempe animæ, & formam incompletam corporeitatis, quæ physice constituit corpus, quo simul cum anima constat, tanquam partibus physicis, quodlibet vivens corporeum, & in quo recipitur anima, quæ sine eo requiritur videre aut sentire, sicut nec ipsum sine anima. Per formas autem non subordinatas intelligo illas, quæ ita sunt completæ, ut non indigeant se invicem ad aliquas operationes, nec una alteram supponit tanquam subiectum suum aut constitutum subiecti sui, adeo ut si simul reperirentur in eodem subiecto, neutra ad operationem alterius concurreret, ut sunt forma ignis, & aquæ, anima hominis, & Leonis, de quibus non dubitatur an possint esse successive in eadem materia, nam id fieri posse constat quotidiana experientia, in qua fundatur axioma commune, quod generatio unius sit corruptio alterius, quatenus forma rei generatæ succedens in eadem materia formæ rei corruptæ eam ab illa expellit: sed controuersia est, an simul possint esse in eadem materia huiusmodi formæ: quæ controuersia examinanda est & quoad potentiam naturalem, & quoad supernaturalem.

Prima sententia est posse plures formas huiusmodi esse naturaliter in eadem materia simul, præsertim quando sunt formæ, quæ non exigunt naturaliter oppositas dispositiones. Hanc probabilem reputat *Arriaga disp. 3. num. 101.*

Secunda sententia negat, id fieri posse naturaliter, supernaturaliter vero concedit. Ita *Gregorius in 1. dist. 12. Suarez disput. 15. Metaph. sac. 10. Hurtadus disput. 4. Physica sect. 3.* ac plures alij, quos ex Scotistis sequuntur *Schemma,*

Formæ accidentales naturales educuntur.

Quid formæ subordinatæ.

Quid non subordinatæ.